

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS SOCIALINĖS PADĖTIES PAGRINDU ĮSIGYJANT BILJETUS Į KLAIPĖDOS BASEINĄ TYRIMO

2023 m. spalio 17 d. Nr. (23)SN-151)SP-83

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2023 m. rugpjūčio 2 d. buvo gautas pareiškėjos (Tarnybai asmens duomenys žinomi; toliau – Pareiškėja) skundas dėl galimos diskriminacijos socialinės padėties pagrindu Klaipėdos baseine (toliau vadinamas ir Baseinu).

Pareiškėja rašė, kad UAB „Klaipėdos baseinas“ (toliau vadinama ir Bendrove) nesudarė Pareiškėjai galimybės įsigyti pigesnį, šeimos, bilietą, kai ji lankėsi su savo vaikais (trys asmenys: Pareiškėja ir du nepilnamečiai vaikai).

Pareiškėja informavo, kad, pasiteiravus, kodėl ji su vaikais negali pasinaudoti šeimos bilietu, buvo paaiškinta, kad šeima, kuriai galima pasinaudoti šiuo bilietu, turi būti: tėvas, mama ir vaikas. Pareiškėja teigė, kad tuo atveju, jei baseine lankosi vienas vaikus auginantis tėvas ar motina su vaikais, jie negali įsigyti šeimos bilieto. Pareiškėjos nuomone, tokia situacija „yra diskriminuojanti“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Kartu su skundu buvo pateiktas paslaugų įsigijimą patvirtinantis kvitas, kaip įrodymas, kad Pareiškėja, lankymosi Klaipėdos baseine metu įsigijo tris bilietus už 29 Eur – vieną suaugusiojo asmens (kaina 15 Eur) ir du bilietus vaikams (kaina po 7 Eur).

Gavus skundą, peržiūrėjus viešai prieinamus (Baseino internetinėje svetainėje skelbiamos bilietų kainos) duomenis buvo nustatyta, kad Bendrovė prekiauja *šeimos bilietais 2+1*, papildomose sąlygose nurodoma, kad „Šeimos bilietas – du suaugę asmenys ir vienas vaikas. Perkant šeimos bilietą už kiekvieną papildomą vaiką iki 15 m. imtinai priemoka yra 1 Eur. Klientai turi būti tos

pačios šeimos nariai“. Pareiškėja taip pat pateikė nuotrauką, kurioje užfiksuotos bilietų kainos fiziniėje jų pardavimo vietoje, kurios atitinka ir skelbiamas Klaipėdos baseino internetinėje svetainėje <https://www.klaipedosbaseinas.lt/kainos/vienkartiniu-apsilankymu-kainos/>.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2023 m. rugpjūčio 16 d. raštu Nr. (23)SN-151)S-404 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į UAB „Klaipėdos baseinas“ vadovą, prašydama ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo rašto gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą ir atsakyti į klausimus: „Kokių tikslų siekiant ir dėl kokios priežasties nurodyta, kad „šeimos bilietas“ bus parduodamas **dviem** suaugusiems su vaiku (vaikais) ir jiems esant vienos šeimos nariams? Ką reiškia „vienos šeimos nariai“? Ar asmuo, kartu auginantis sutuoktinio (-ės) / partnerio (-ės) vaiką, gali įsigyti „šeimos bilietą“? Ar gali su vaiku atvykę teta / dėdė; močiutė / senelis ar kiti asmenys pasinaudoti šeimos bilietu? Jei ne, prašytume paaiškinti, kodėl. Koku teisės aktu remiatės nustatydami terminą „tos pačios šeimos nariai“? Ar vienas suaugęs asmuo su dviem vaikais gali pasinaudoti galimybe įsigyti „šeimos bilietą“? Jei ne, paaiškinkite, dėl kokios priežasties. Kokiame teisės akte apibrėžta „šeimos“ sąvoka apima Jūsų kainodaroje nurodytus kriterijus (du suaugę, tos pačios šeimos nariai ir pan.)?“

Taip pat Lygių galimybių kontrolierė prašė pateikti ir kitą, UAB „Klaipėdos baseinas“ vadovo nuomone, svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t è:

2023 m. rugsėjo 13 d. Tarnyboje buvo gautas Bendrovės 2023 m. rugsėjo 13 d. raštas, kuriame aiškinama, kad UAB „Klaipėdos baseinas“ „narystė „Šeimos bilietas 2+1“ (*pastaba*: Baseino lankytojo bilietas) taikoma visiems asmenims, kurie prisistato esantys šeimos nariais, nereikalaujant įrodymų ar paaiškinimų. Lankytojai, rinkdamiesi sau tinkamą narystę, patys įsivertina jiems tinkamus ir priimtinus kainodaros pasirinkimus, o paslaugų teikėjas visiems lankytojams paslaugas teikia vienodai, taikydamas vienodas apmokėjimo sąlygas pagal lankytojo pasirinktą narystės rūšį. „Šeimos bilietas 2+1“ yra kainodaros pasirinkimas, leidžiantis sutaupyti, siekiantiems „įsigyti narystę keliems asmenims iš karto“.

Tuo pačiu raštu Bendrovė atsakė į Tarnybos pateiktus klausimus:

Kokių tikslų siekiant ir dėl kokios priežasties nurodyta, kad „šėimos bilietas“ bus parduodamas dviem suaugusiems su vaiku (vaikais) ir jiems esant vienos šėimos nariams?

Perkant atskirus bilietus vienam ar dviem suaugusiems asmenims ir vienam ar daugiau vaikų, nepriklausomai nuo jų tarpusavio ryšio (šėima, draugai, kaimynai, bendruomenės nariai ir t. t.), kaina už paslaugas bus skaičiuojama atskirais įkainiais. Siekiant supaprastinti „narystės įsigijimo procesą artimiems asmenims, perkantiems narystes keliems asmenims kartu“, Bendrovė sukūrė „Šėimos bilietą 2+1“, kuris leidžia vieno užsakymo / apmokėjimo metu „nupirkti narystę“ visai šėimai. Be to, „perkant narystę visai šėimai“, kaina yra mažesnė. Prierasas: „Šėimos bilietas – du suaugę ir vienas vaikas. Perkant šėimos bilietą už kiekvieną papildomą vaiką iki 15 m. imtinai, priemoka kasoje yra 1 Eur. Klientai turi būti tos pačios šėimos nariai“ – reiškia, kad šią „narystę gali įsigyti ne daugiau nei 2 suaugę asmenys, laikantys save šėimos nariais, kartu su mažiausiai vienu vaiku“. Vaikų skaičius neribojamas ir įkainis, taikomas vaikams, yra minimalus (tik 1 Eur). Tai reiškia, kad „narystės įkainis“ 40 Eur yra taikomas 3 asmenims, iš kurių suaugusių asmenų gali būti tik 2, o vaikų tik 1. Atitinkamai, jeigu vaikų yra daugiau, taikomas papildomas 1 Eur mokestis už vaiką, o jeigu suaugusių asmenų daugiau – vienas suaugęs asmuo turėtų „pirkti papildomą suaugusiojo narystę“. Kadangi šiame „narystės pasirinkime“ nėra ribojamas vaikų skaičius, jų gali būti ir 1, ir 5, ir 10, šėima, kurią sudaro tiek vienas, tiek du suaugę asmenys, mokės lygiai tiek pat – 40 Eur. Tai taip pat reiškia, kad šiuo pasiūlymu už 40 Eur gali naudotis 1 suaugęs ir 2 vaikai arba 2 suaugę ir 1 vaikas. Prierasas, kad klientai turi būti tos pačios šėimos nariai, reiškia, kad „perkantys šią narystę“ turėtų būti ar save laikyti vienos šėimos ar vieno šėimos ūkio nariais (pavyzdžiui, vienas iš tėvų ir vienas vaikas iš šėimos, kitas vaikas iš kitos šėimos (kaimynas, klasiokas ir pan.), tokiu atveju turėtų būti antram vaikui (ne šėimos nariui) perkamas atskiras vaiko bilietais. Bet kuriuo atveju paslaugų teikėjas asmenų tarpusavio ryšio netikrina, tad praktikoje gali pasitaikyti asmenų ir iš kitų šėimų.

Ką reiškia „vienos šėimos nariai“? Ar asmuo, kartu auginantis sutuoktinio (-ės) / partnerio (-ės) vaiką, gali įsigyti „šėimos bilietą“? Ar gali su vaiku atvykę teta / dėdė; močiutė / senelis ar kiti asmenys pasinaudoti šėimos bilietu? Jei ne, prašytume paaiškinti, kodėl.

Bendrovė „mano, kad šėima ir vienos šėimos nariai tai yra grupė (du ar daugiau) fizinių asmenų, kuriuos sieja turtiniai ir asmeniniai neturtiniai teisiniai santykiai, atsirandantys dėl santuokos, partnerystės, kraujo giminytės, įvaikinimo ar kitokios vaikų priežiūros ir auklėjimo teisinės formos, bendro namų ūkio tvarkymo ir kitų faktinių ryšių. Tai reiškia, kad mažiausiai du asmenys, kuriuos sieja turtiniai ir neturtiniai asmeniniai santykiai, atsiradę tiek iš santuokos, tiek iš partnerystės, giminytės, įvaikinimo ar kitokios vaikų priežiūros ir auklėjimo teisinės formos, ir juos sieja faktiniai ryšiai ir bendras namų ūkio tvarkymas – laikytini šėima ir vienos šėimos nariais. Tarnybos nurodyti

pavyzdžiai yra šeimos nariai, o įsigyjant „Šeimos bilietą 2+1“ paslaugų teikėjas niekada neprašo įvardinti ir netikrina šeimos ryšių (nesvarbu, ar sutuoktinis, partneris, dėdė, močiutė, vaikai, įvaikiai, globotiniai, pusseserės, pusbroliai ir pan.). Paslaugų teikėjas pasitiki lankytojo pateikta informacija.“

Kokiu teisės aktu remiatės nustatydami terminą „tos pačios šeimos nariai“?

Kaip teigiama atsakyme, UAB „Klaipėdos baseinas“ nenustato terminų ar sąvokų. „Narysčių pavadinimai neturi būti suprantami tik teisine prasme, t. y. taip, kaip juos supranta teisės profesionalai. Sąvoka „šeima“ suprantama kaip bendrinis žodis, reiškiantis giminytės ar kitokiais ryšiais susietą žmonių grupę, kurią sudaro tėvai ir vaikai (globėjai, įvaikiai ir pan.), o plačiąja prasme – ir seneliai, anūkai bei kiti kartu gyvenantys giminaičiai.“ Bendrovė supranta, kad tai „nėra tiksli sąvoka, todėl ir ją aiškina plačiau.“

Rašte pažymėta, kad nuo 2001 metų šeimos teisinius santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. „Visgi, tikslios šeimos sąvokos šis teisės aktas nenustato, todėl Bendrovė vadovaujasi tiek Konstitucija, tiek kitais teisės aktais, reglamentuojančiais šeimos teisinius santykius. Konstitucijos tekste šeimos samprata įtvirtinta per keletą atskirų jos straipsnių. Konstitucija numato, jog šeimos nariai turi tam tikras teises ir pareigas vienas kito atžvilgiu: (26 str. 5 d., 38 str. 6 d., 38 str. 7 d.); taip pat šeimos nariai turi teisę į bendro gyvenimo privatumą (22 str. 4 d.), jie turi teisę ir pareigą būti vienas kitam lojaliais ir neatskleisti tretiesiems asmenims jautrios privačios informacijos apie vienas kitą (31 str. 3 d.), pagaliau, pagal Konstituciją, šeimos nariai turi teisę į vienas kito teisių ir pareigų paveldėjimą (pgl. 146 str.). Beje, čia svarbu paminėti, jog Konstitucijos 39 straipsnio 1 dalis ypatingai išskiria šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus. Taigi, iš to, kas pasakyta, aišku, jog Konstitucija šeimos institutą supranta ganėtinai plačiai, nors tiesiogiai neįtvirtina net partnerystės galimybės. Šią galimybę vėliau įtvirtino Konstitucinis teismas, aiškindamas Konstituciją.“

Bendrovė šeimos sąvoką „supranta gerokai plačiau“. Tai gali būti „du partneriai (tik vyrai, tik moterys, vyrai ir moterys, asmenys be lyties ir pan.), nepriklausomai nuo jų tarpusavio teisinių ryšių, jeigu jie save laiko šeima – Bendrovei tai yra jų šeima. Vaikai gali būti tiek jų vaikai, įvaikinti vaikai, laikinai globojami vaikai, anūkai, proanūkiai ar artimųjų giminaičių vaikai (pusbroliai, pusseserės ir pan.)“, bet kuriuo atveju Bendrovė niekada neprašo pateikti papildomų įrodymų apie suaugusiųjų asmenų tarpusavio arba jų ir vaikų ryšį (pvz., santuokos, gimimo liudijimų, partnerystės susitarimų ir kitų šeimos ryšių galinčių patvirtinti dokumentų).

Bendrovė akcentuoja, kad sąvokos „šeimos bilietas“ ar „vienos šeimos nariai“ „naudojamos narysčių kainodaros įvardijimo tikslais“, nepriskiriant lankytojų nė vienai kategorijai, sudarant jiems vienodas galimybes įsigyti ir naudotis narystės suteikiamomis nuolaidomis.

Ar vienas suaugęs asmuo su dviem vaikais gali pasinaudoti galimybe įsigyti „šėimos bilietą“?

Bendrovė patvirtino, kad vienas suaugęs asmuo su dviem vaikais visada gali pasinaudoti galimybe „įsigyti narystę „Šėimos bilietas 2+1“. Iki Pareiškėjos skundo Tarnybai pateikimo Bendrovė teigia net nebuvo susidūrusi su klausimu, ar tokia galimybė gali būti sudaryta. Atlikus vidinį tyrimą, siekiant išsiaiškinti, ar buvo ir, jeigu buvo, kokiomis aplinkybėmis įvyko situacija, kurios metu Pareiškėjai paslaugų teikėjo darbuotojas galėjo nurodyti, kad „narystės „Šėimos bilietas 2+1“ galioja tik tėvui, mamai ir vienam vaikui“. Kaip teigiama atsakyme, deja, šių aplinkybių nustatyti nepavyko, „nei vienas darbuotojas negalėjo patvirtinti nurodytų aplinkybių“. Bet kuriuo atveju, „net jeigu ir įvyko pareiškėjos nurodytos aplinkybės, tai galėjo nutikti dėl žmogiškosios klaidos – darbuotojo neapdairumo, skubėjimo, neatsakingai parinkto žodžio, nuovargio. Taip pat, tai galėjo nutikti darbuotojui paaiškinus, kad įsigyti atskirą vieno suaugusiojo narystę ir pirkti dvi atskiras vaikų narystes gali būti pigiau nei narystę „Šėimos bilietas 2+1“ (priklausomai nuo galiojančių akcijų ir nuolaidų), tačiau bet kuriuo atveju nėra ir negali būti taikomi apribojimai vienam tėvui su dviem vaikais pasinaudoti šia narystės galimybe“.

Kokiame teisės akte apibrėžta „šėimos“ sąvoka apima Jūsų kainodaroje nurodytus kriterijus (du suaugę, tos pačios šėimos nariai ir pan.)?

Bendrovė atsakyme rašė, kad pripažįsta vienos lyties santuokas, partnerystes, be to, įsigyjant „šėimos narystę netikrina šėimos ryšius galinčių patvirtinti dokumentų“ (pripažįsta, kad tokių gali ir neegzistuoti).

Papildomai Bendrovė paaiškino, kad viešai skelbiamos UAB „Klaipėdos baseinas“ taisyklės (pasiekiamos adresu: <https://www.klaipedosbaseinas.lt/apie-mus/taisykles/>) „neįtvirtina jokių sąlygų narystei „Šėimos bilietas 2+1“ įsigyti, nenumato jokių išlygų šėimos nariams, šėimos ar artimųjų ryšiams, lyčiai, turtiniams ar asmeniniams santykiams“ ir pan. Paslaugų teikėjas nekvestionuoja lankytojų pasirinkimo būti šėima ar šėimos nariais ir nereikalauja jokių tokio pasirinkimo patvirtinimų.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 8 dalis numato, kad tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. UAB „Klaipėdos baseinas“ patvirtina, kad įsigyjant narystę „Šėimos bilietais 2+1“ nedaromos išlygos asmenims, vieniems auginantiems vaikus. Kaip išsamiai paaiškinta pirmiau, šėima gali būti bet kokia grupė žmonių, save laikančių šėima. Šėimai, nepriklausomai nuo jų tarpusavio ryšių, taikomos vienodos sąlygos „įsigyti šią narystę“.

Tarnyba iš viešai prieinamos informacijos (Klaipėdos baseino internetinės svetainės) 2023 m. spalio 10 d. nustatė, kad šeimos bilietas buvo apibrėžtas taip: 2+1, papildomose sąlygose nurodoma, kad: „Šeimos bilietas – du suaugę asmenys ir vienas vaikas. Perkant šeimos bilietą už kiekvieną papildomą vaiką iki 15 m. imtinai priemoka yra 1 Eur. Klientai turi būti tos pačios šeimos nariai.“

Kitos bilietų kainos darbo dienomis dienos metu, iki 16 val., nustatytos šios:

- Suaugęs asmuo (nuo 16 m.) – 15 Eur (bilietas skirtas apsilankymui baseine su pirčių zona, kurį, pagal su skundu pateiktą informaciją, įsigijo Pareiškėja).
- „Vaikiškas apsilankymas“ – 7 Eur (Pareiškėja įsigijo šiuos du bilietus).
- Šeimos bilietas 2+1 – 25 Eur.

Pažymėtina, jog skirtingos bilietų kainos galioja darbo, švenčių ir savaitgalių dienomis, taip pat skirtingos kainos (didesnės ir mažesnės) nustatytos atsižvelgus į lankymosi valandas (dienos ir vakaro). Konkrečiai Pareiškėjos skunde nurodomu atveju svarbu pažymėti, kad Pareiškėja baseine lankėsi darbo dieną, apie 14 val., kai, pagal Klaipėdos baseino nustatytą rinkodarą, galiojo šios bilietų kainos: suaugusio asmens (baseinas ir pirčių zona) – 15 Eur, vaiko bilietas – 7 Eur, šeimos bilietas 2+1 – 25 Eur.

Telefonu susisiekus su Klaipėdos baseinu įmonės kontaktuose nurodytu telefono numeriu, buvo gauta informacija, patvirtinanti, kad, perkant šeimos bilietą (2+1) už 25 Eur, juo būtų galima naudotis baseino ir pirčių zonoje, t. y. suaugusiems asmenims paslaugos sudėtis atitiktų paslaugą (apsilankymas baseine irirtyje), kurios bilietas asmeniui kainuoja 15 Eur. Tai reiškia, kad tuo atveju, jei Pareiškėja konkrečiu laiku (darbo dieną ir dienos valandomis iki 16 val.) būtų galėjusi įsigyti šeimos bilietą, ji būtų mokėjusi 25 Eur vietoje mokėtų 29 Eur įsigyjant atskirus bilietus kiekvienam šeimos nariui.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Pareiškėja, norėdama apsilankyti (gauti paslaugas) UAB „Klaipėdos baseinas“ valdomame Klaipėdos baseine ir norėdama įsigyti šeimos bilietą,

nepatyrė diskriminacijos dėl socialinės padėties, kitaip tariant, ar Bendrovė nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 dalies 1 ir 2 punktų, nustatančių paslaugų teikėjų pareigą įgyvendinti lygias galimybes vartotojų teisių apsaugos srityje, nepaisant, be kita ko, ir socialinės padėties.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis.

Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą informuodama, kad, jos šeimai (Pareiškėjai ir dviem jos nepilnamečiams vaikams) lankantis Klaipėdos baseine, jai nebuvo parduotas šeimos bilietas, kuris, pagal Pareiškėjos nurodytas aplinkybes ir Bendrovės internetinėje svetainėje skelbiamą informaciją, yra apibrėžtas taip: 2+1 (du suaugę ir vaikas). Iš Pareiškėjos pateiktų duomenų sužinota, kad ji su savo dviem nepilnamečiais vaikais darbo dieną ir dienos valandomis (iki 16 val.) įsigijo tris bilietus, kurių bendra kaina buvo 29 Eur, nors tuo pačiu metu (laiko prasme) dviejų suaugusių asmenų ir vieno vaiko šeima bilietą būtų įsigijusi už 25 Eur (tokia nustatyta šeimos bilieto kaina). Pareiškėja rašė, kad, jos nuomone, ji, Klaipėdos baseine apsilankiusi su savo dviem nepilnamečiais vaikais (1 + 2; vienas suaugęs asmuo ir du nepilnamečiai vaikai) ir negalėjusi nusipirkti šeimos bilieto, dėl tokios Bendrovės kainų rinkodaros ir bilietų pardavimo taisyklių patyrė diskriminaciją dėl socialinės padėties.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 str. 8 punktą, socialinė padėtis yra asmens padėtis, kurią lemia jo šeimtinė padėtis, įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų

institucijose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens turtingumu susiję veiksniai.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 d. 1 bei 2 punktus, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas; suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 10 punktą, tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui, išskyrus lengvatų teikimą amžiaus, negalios bei socialinės padėties pagrindu, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama teisėtomis ir tinkamomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės

diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tarnybai pateiktame atsakyme Bendrovė pažymėjo, kad šeimos bilietus gali įsigyti visi asmenys, laikantys save šeima, Bendrovė jokių šeimos ryšius patvirtinančių dokumentų netikrina, o Pareiškėjos atvejis yra išskirtinis, įvykęs galimai dėl Bendrovės darbuotojo klaidos. Taip pat Bendrovė paminėjo, jog tam tikrais atvejais gali būti, kad įsigyti individualius bilietus šeimos nariams yra palankiau nei įsigyti šeimos bilietą.

Sutiktina su Bendrovės argumentu, jog, pagal Klaipėdos baseino rinkodarą, tam tikrais atvejais trijų asmenų šeimai yra palankiau įsigyti individualius bilietus nei šeimos bilietą – pagal Klaipėdos baseino skelbiamą informaciją, tokie atvejai galimi įsigyjant vienkartinis apsilankymų bilietus savaitgaliais. Pareiškėjos atveju, jos šeimai Baseine lankantis savaitgalį, ji būtų galėjusi įsigyti bilietą suaugusiam asmeniui, kuris kainuoja 20 Eur, ir du vaikiškus bilietus po 9 Eur, o tai sudarytų 38 Eur bendrą sumą, mokamą už jos šeimos apsilankymą Klaipėdos baseine, o šeimos bilietas (2+1) tuo pačiu laiku kainuotų 40 Eur. Tačiau, vertinant situaciją dėl galimos diskriminacijos, labai svarbus palyginamumo aspektas, tai reiškia, kad asmenys tomis pačiomis aplinkybėmis (nagrinėjamu atveju – bilietų įsigijimo laiku: darbo dieną dienos metu iki 16 val.) turi būti vertinami vienodai ir nevertinami skirtingai dėl antidiskriminaciniuose įstatymuose apibrėžtų požymių – šiuo, nagrinėjamu, atveju – dėl socialinės padėties. Pareiškėjai įsigijus bilietus darbo dieną – suaugusiam asmeniui, kuris kainuoja 15 Eur ir du vaikiškus bilietus po 7 Eur, ji sumokėjo 29 Eur, kai tuo tarpu šeimos bilietas trimis asmenims darbo dieną kainavo 25 Eur.

Lygių galimybių įstatyme, kurio paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu, diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu

panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui (Lygių galimybių įstatymo 2 str. 8 dalis).

Pareiškėja skunde nurodė aplinkybes, kad, jos šeimai lankantis Klaipėdos baseine, jai nebuvo parduotas šeimos bilietas, kadangi Pareiškėjos šeimą sudaro ne du suaugę asmenys ir vaikas, bet vienas suaugęs asmuo ir du vaikai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pasisakęs: „pagal Konstituciją, *inter alia* jos 38 straipsnio nuostatas, santuoka yra vienas iš šeimos konstitucinio instituto pagrindų kurti šeimos santykius, tačiau tai nereiškia, kad Konstitucija, *inter alia* jos 38 straipsnio 1 dalies nuostatos, nesaugo ir negina kitokių nei santuokos pagrindų sudarytų šeimų, *inter alia* santuokos nesudariusių vyro ir moters bendro gyvenimo, kuris grindžiamas pastoviais emocinio prierašumo, tarpusavio supratimo, atsakomybės, pagarbos, vaikų bendro auklėjimo ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, kurie yra konstitucinių motinystės, tėvystės ir vaikystės institutų pagrindas. Minėta ir tai, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, Seimas, kaip įstatymų leidžiamosios valdžios institucija, vykdydamas savo konstitucinius įgaliojimus ir teisės aktais reguliuodamas šeimos santykius, *inter alia* formuluodamas šeimos sąvoką, privalo paisyti Konstitucijos ir iš jos kylančių reikalavimų, *inter alia* lygiateisiškumo, žmogaus orumo, privataus gyvenimo gerbimo.“

Konstitucinis Teismas pažymi, kad konstitucinė šeimos samprata grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybe, supratimu, emociniu prierašumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, t. y. santykių turiniu, o šių santykių išraiškos forma konstitucinei šeimai esminės reikšmės neturi.

Skundo tyrimo kontekste pažymėtina, kad tiek Civilinio kodekso trečiosios knygos „Šeimos teisė“, tiek Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme, tiek kituose teisės aktuose reglamentuojančiuose šeimos santykius ir paramą joms, yra sąvoka – „vienas iš tėvų“. Valstybinės duomenų agentūros duomenimis¹, 2019 m. 100 santuokų teko 45 ištuokos (2018 m. – 44). Daugiau nei pusė (54 proc.) 2019 m. išsituokusių porų turėjo bendrų iki 18 metų amžiaus vaikų. Po ištuokos šeimose be vieno iš tėvų (dažniausiai be tėvo) liko gyventi 6,7 tūkst. vaikų (2018 m. – 6,6 tūkst.). 2009–2019 m. šeimose, kuriose vaikais rūpinasi tik vienas asmuo, liko gyventi daugiau nei 80 tūkst. vaikų.

Atsižvelgus į išdėstytas aplinkybes, teigtina, jog Pareiškėjos apsilankymo Klaipėdos baseine metu šeimos bilietų įsigijimo sąlygos (nuolaida) buvo taikomos tik konkrečios sudėties šeimoms

¹ Žr.: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2020/santuokos-ir-istuokos/istuokos>.

(dviejų suaugusių asmenų su nepilnamečiais vaikais), tuo tarpu kitos sudėties šeima – vieno suaugusio asmens ir jos (Pareiškėjos) nepilnamečių vaikų šeima tomis pačiomis aplinkybėmis, t. y. norėdama apsilankyti (gauti paslaugas) Klaipėdos baseine, buvo traktuojama skirtingai – Pareiškėjos šeimai nuolaida nebuvo pritaikyta.

Tiriant skundą dėl įrodymų pakankamumo ir patikimumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad įrodymai neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Įvertinant keletą įrodymų, lemia ne tik kiekvieno iš įrodymų patikimumas, bet ir įrodomųjų duomenų tarpusavio santykis – ar nėra prieštaravimų tarp jų, ar šalutiniai duomenys patvirtina pagrindinius, ar pakankami yra tiesioginiai duomenys, ar nuoseklūs yra šalutiniai įrodomieji faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2007; 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2008).

Atliekant skundo tyrimą nenustatyta aplinkybių (tokių aplinkybių nepateikė ir Bendrovė), kad jos paslauga (apsilankymas Klaipėdos baseine) tais atvejais, kai lankosi du suaugę asmenys su vienu vaiku ir vienas suaugęs asmuo su dviem vaikais, būtų skirtinga, t. y. kad skirtųsi paslaugos pobūdis, kokybė, mastas ar pan., todėl skirtingas kainos taikymas galėtų būti pateisinamas.

Atsižvelgus į pirmiau išdėstytą teisinį reglamentavimą ir Pareiškėjos skunde nurodytas bei skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes teigtina, jog Pareiškėjos apsilankymo Klaipėdos baseine metu Pareiškėja patyrė tiesioginę diskriminaciją dėl socialinės padėties (kurią lėmė šeiminė padėtis), t. y. jai (jos šeimai) buvo taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis būtų taikomos kitam asmeniui (kitai šeimai), o galiojanti šeimos bilietų įsigijimo tvarka laikytina pažeidžiančia asmenų (šeimų) lygias galimybes dėl socialinės padėties, tokiu būdu pažeidžiant Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas.

Pažymėtina, jog Bendrovė paaiškino, kad Pareiškėjos šeimai galėjo būti parduotas šeimos bilietas, o tai, kad ji šio bilieto neįsigijo (bilietas nebuvo parduotas), galėjo lemti ir darbuotojo klaida. Šis Bendrovės argumentas vertintinas Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatų įgyvendinimo aspektu. Primintina, jog, pagal minimą punktą, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų

ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą. Skundo tyrimo metu nustatytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad tiek Klaipėdos baseino internetinėje svetainėje, tiek bilietų pardavimo vietoje yra skelbiamos labai konkrečios šeimos bilieto įsigijimo sąlygos – šeimos bilietas 2+1 (du suaugę asmenys ir vienas vaikas, asmenys turi būti tos pačios šeimos nariai). Tai reiškia, jog šeima, kurią sudaro vienas suaugęs asmuo ir du nepilnamečiai jo vaikai (1+2), pagal Klaipėdos baseino skelbiamą informaciją, negali tikėtis įsigyti šeimos bilietą, todėl, tikėtina, apie tokią galimybę net ir nesiteirauja, net jei, kaip nurodo Bendrovė, toks bilietas vieno suaugusiojo ir dviejų vaikų šeimai (1+2) ir būtų parduodamas. Šios aplinkybės leidžia teigti, jog Klaipėdos baseino teikiama informacija apie šeimos bilietų įsigijimo sąlygas nesuderinama su Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatomis ir gali būti vertintina kaip diskriminacinė dėl asmenų socialinės padėties.

Atsižvelgus į pirmiau išdėstytą teisinį reglamentavimą ir skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes, pripažintina, kad Bendrovė Pareiškėjos atveju pažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktų nuostatas, o Bendrovės valdomo Klaipėdos baseino rinkodara sudaro prielaidas pažeisti įstatymo nuostatas dėl asmenų socialinės padėties ir kitais atvejais. Bendrovei rekomenduotina keisti šeimos bilietų įsigijimo sąlygas, numatant galimybes ir pateikiant aiškią informaciją dėl bilietų įsigijimo šeimoms, kurias sudaro vienas suaugęs asmuo ir vienas arba keli nepilnamečiai vaikai.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti Bendrovei nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, peržiūrėti Klaipėdos baseino šeimos bilietų įsigijimo sąlygas ir sudaryti sąlygas asmenims, nepaisant jų šeiminės padėties, įsigyti Baseino paslaugas vienodomis sąlygomis.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Bendrovę.
3. Įpareigoti Bendrovės vadovą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė